

ДОГОВІР ПРО ВЗАЄМОЗ'ЄДНАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ

Анжеліка Пешкова,

аспірантка кафедри цивільного права № 1
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого,
м. Харків

Глобальні зміни у світовій економіці, пов'язані з розвитком науково-технічної революції й інформаційних технологій, зумовили якісну зміну ролі та місця телекомунікаційної галузі, висунення її в розряд найбільш перспективних. Вона відіграє особливу роль у розвитку країни, оскільки її найважливішою функцією є забезпечення потреб суспільства в передачі та отриманні інформації. Але незважаючи на досить важливу роль телекомунікацій у житті людини питанням дослідження договірних відносин, що виникають у зв'язку з їх використанням, у нашій країні присвячено недостатньо уваги.

Правовому аналізу відносин, що виникають у зв'язку із наданням телекомунікаційних послуг, приділяли увагу такі автори, як О. Кашинцева, О. Богущкий, О. Боярчук, В. Калятин та ін., однак дослідження правової природи й особливостей договорів, що укладаються між учасниками відносин у сфері телекомунікаційних послуг в Україні, проведено недостатньо, що й зумовлює актуальність цієї статті.

Відносини щодо надання телекомунікаційних послуг регулюються низкою правових актів. Це, насамперед, Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 р. № 1280-IV (далі – Закон), а також Правила надання та отримання телекомунікаційних послуг, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2005 р. № 720 (далі – Правила).

Відносини між учасниками телекомунікаційних послуг будуються на договірних засадах. Основним договором, який визначає спрямованість даної сфери діяльності, є договір про надання телекомунікаційних послуг. Згідно із ст. 63 Закону надання телекомунікаційних послуг здійснюється за умови укладення договору про надання телекомунікаційних послуг між оператором, провайдером і споживачем згідно з основними вимогами, встановленими Національною комісією з питань регулювання зв'язку (да-

лі – НКРЗ), яка є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, та оплати замовленої споживачем телекомунікаційної послуги. Вказаний договір є юридичною формою надання телекомунікаційних послуг. Його укладення є обов'язковим для сторін: оператора, провайдера з одного боку та споживача – з іншого (пункти 28 і 32 Правил).

Суб'єктами договору про надання телекомунікаційних послуг виступають оператор, провайдер, які є послугодавцями, та споживач послуги. Наведена структура правовідносин має місце у випадку, коли споживачі, як ті, які передають, так і ті, які приймають, знаки, сигнали, письмовий текст, зображення та звуки або повідомлення будь-якого роду перебувають у межах обслуговування однієї і тієї ж телекомунікаційної мережі, до якої відноситься комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень і звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, провідних, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням. Разом із тим у більшості випадків передача та приймання наведених об'єктів здійснюється між споживачами, які обслуговуються різними операторами (провайдерами). В цьому випадку, з точки зору окремого споживача, має місце множинність на стороні послугодавця, тобто комунікацію між споживачами забезпечують декілька операторів (провайдерів), використовуючи різні комунікаційні мережі. З метою забезпечення можливості споживачам безпосередньо або опосередковано обмінюватись інформацією здійснюється взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, тобто встановлення фізичного та/або логічного з'єднання між різними телекомунікаційними мережами.

Телекомунікаційні мережі можуть належати на праві власності лише операторам телекомунікацій, якими є суб'єкти господарю-

вання, що здійснюють діяльність у сфері телекомунікацій із правом на технічне обслуговування й експлуатацію телекомунікаційних мереж. Згідно з ч. 2 ст. 27 Закону право власності та право на технічне обслуговування й експлуатацію телекомунікаційних мереж може належати будь-якій фізичній особі – суб'єкту підприємницької діяльності або юридичній особі, які є резидентами України, незалежно від форм власності. Оператором виступає юридична або фізична особа, що діє на підставі ліцензії НКРЗ. Що стосується провайдера телекомунікацій, то він не має права на технічне обслуговування й експлуатацію телекомунікаційних мереж, надання в користування каналів електрозв'язку (в цьому полягає його основна відмінність від оператора телекомунікацій). Провайдери здійснюють діяльність у сфері телекомунікацій на підставі договору з оператором телекомунікацій – резидентом України та копії ліцензії цього оператора на відповідний вид діяльності у випадках, передбачених законом. Посвідчена НКРЗ копія ліцензії оператора телекомунікацій є документом, на підставі якого провайдер може здійснювати діяльність з надання телекомунікаційних послуг.

Викладене свідчить, що при здійсненні діяльності, пов'язаної з наданням телекомунікаційних послуг споживачам, між послугодавцями виникають різноманітні відносини, які також носять договірний характер. У межах цієї статті увага приділятиметься саме договору про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж.

Договір про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж є двостороннім (ч. 3 ст. 628 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України). Сторонами його є два оператори (замовник і постачальник взаємоз'єднання), які наділені правами й обов'язками. Цей договір відноситься до оплатних договорів. Так, відповідно до п. 3.1 Порядку взаєморозрахунків між операторами телекомунікацій за послуги доступу до телекомунікаційних мереж при наданні послуг телефонного зв'язку, затвердженого рішенням НКРЗ від 06.09.2006 р. № 351 (далі – Порядок взаєморозрахунків) взаєморозрахунки між операторами телекомунікацій здійснюються за даними обліку наданих телекомунікаційних послуг з пропуску трафіка, який ведеться операторами телекомунікацій у точках взаємоз'єднання їх телекомунікаційних мереж. Договір про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж носить консенсуальний характер (ч. 1 ст. 638 ЦК України).

Регулюванню відносин між операторами телекомунікацій у частині взаємоз'єднання

мереж і надання послуг міжоператорського доступу, в Законі присвячена глава. Статтею 57 Закону встановлені принципи взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, зокрема:

- предметом договору між операторами телекомунікацій, що взаємопідключаються, повинні бути технічні, організаційні й економічні умови взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж операторів телекомунікацій, а також розрахункові такси за доступ до цих мереж;

- економічні умови взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж операторів телекомунікацій і розрахункові такси за доступ до телекомунікаційних мереж операторів телекомунікацій визначаються на основі собівартості та з урахуванням прибутковості послуг, що надаються операторами телекомунікацій;

- технічні, організаційні та комерційні умови взаємопідключення з операторами телекомунікацій, що займають монополіне (домінуюче) становище на ринку телекомунікацій, регулюються НКРЗ;

- розрахункові такси за доступ до телекомунікаційних мереж операторів телекомунікацій, що займають монополіне (домінуюче) становище на ринку телекомунікацій, установлюються НКРЗ.

Слід зазначити, що умови надання телекомунікаційних послуг після встановлення взаємоз'єднання, зокрема розрахункові такси та порядок взаєморозрахунків, визначаються сторонами взаємоз'єднання в окремому договорі про надання телекомунікаційних послуг, що укладається одночасно з договором про взаємоз'єднання. Умови таких договорів розглядаються як істотні умови взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж у цілому. Тому за відсутності домовленості сторін відносно умов надання телекомунікаційних послуг договір про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж не може вважатися укладеним [1, с. 20].

Відносини операторів телекомунікацій, які мають намір взаємоз'єднати свої мережі з телекомунікаційною мережею загального користування України, і операторів телекомунікацій, мережі яких функціонують у складі телекомунікаційних мереж загального користування України, незалежно від технологій, які застосовуються для передавання інформації, регулюються Правилами взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж загального користування, затвердженими рішенням НКРЗ від 08.12.2005 р. № 155 (далі – Правила взаємоз'єднання), що визначають порядок установлення фізичного та/або логічного з'єднання між різними телекомуніка-

ційними мережами з метою забезпечення можливості споживачам отримувати телекомунікаційні послуги в телекомунікаційних мережах загального користування. Це складний технологічний процес, у ході якого повинні бути розроблені та виконані певні технічні умови, основні вимоги до яких визначені Правилами взаємоз'єднання.

Правовою формою взаємоз'єднання мереж є укладений між операторами телекомунікацій договір про взаємоз'єднання, предметом якого є здійснення взаємоз'єднання і який визначає порядок встановлення фізичного та/або логічного з'єднання між різними телекомунікаційними мережами з метою забезпечення можливості споживачам безпосередньо або опосередковано обмінюватись інформацією. Це, так званий внутрішній технічний договір, що регулює відносини між операторами телекомунікацій. Він має містити організаційні, комерційні та технічні умови, зокрема перелік послуг із взаємоз'єднання; місця розташування точок взаємоз'єднання та мереж, які взаємоз'єднуються, їх загальну структуру, технічні характеристики й обсяги взаємного навантаження у точці взаємоз'єднання; календарний план взаємоз'єднання; зобов'язання сторін щодо розробки та узгодження технічного завдання на взаємоз'єднання та виконання проектних робіт із взаємоз'єднання; порядок приймання робіт із взаємоз'єднання та комплексних випробувань, готовності мереж до функціонування в режимі взаємоз'єднання; зобов'язання сторін щодо розподілу відповідальності за експлуатацію й обслуговування з'єднувальних ліній, портів, технічних засобів, інженерних об'єктів і виробничих споруд, які в сукупності утворюють взаємоз'єднання; зобов'язання сторін щодо захисту персональних та інших даних; умови та порядок обміну між сторонами даними обліку наданих послуг, участі сторін у розрахунках з користувачами послуг і третіми сторонами; умови та порядок участі сторін у розгляді претензій; умови відключення від точки взаємоз'єднання та розірвання взаємоз'єднання; конфіденційність і обмін інформацією; строк дії та продовження дії договору.

Строк дії договорів про взаємоз'єднання з операторами телекомунікацій, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку телекомунікацій, має бути не менше 1 року. За цим договором один оператор зв'язку (що має ліцензію на надання телекомунікаційних послуг), надає іншому операторові (який теж має ліцензію на надання телекомунікаційних послуг і виступає як користу-

вач) на оплатній основі доступ до каналу зв'язку для передачі по ньому сигналів електрозв'язку, тобто для користування каналом. Така взаємодія операторів телекомунікацій здійснюється шляхом встановлення взаємоз'єднання їх телекомунікаційних мереж (інтерконект) і надання один одному послуг доступу до телекомунікаційної мережі в точці взаємоз'єднання. Таким чином, абонент одного оператора телекомунікацій зможе отримувати якісні послуги зв'язку, наприклад безперешкодно додзвонюватися до абонентів інших операторів, у тому випадку, якщо між цими операторами попередньо встановлені договірні відносини, предметом яких є організація взаємоз'єднання, а також погоджені умови надання послуг доступу до мереж один одного [1, с. 20].

На операторів при взаємоз'єднанні телекомунікаційних мереж покладаються такі обов'язки: дотримуватися технічних вимог, встановлених для телекомунікаційних мереж; надавати іншим операторам телекомунікацій, які бажають укласти договори про взаємоз'єднання, інформацію, необхідну для підготовки таких договорів, а також запропонувати умови взаємоз'єднання, не гірші тих, що запропоновані іншим операторам телекомунікацій; забезпечувати взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж у всіх технічно можливих місцях із пропускнуою спроможністю, необхідною для якісного надання телекомунікаційних послуг. При цьому операторам забороняється при проведенні взаємоз'єднання вимагати один від одного виконання будь-яких робіт, послуг, понесення витрат, що спрямовані на дообладнання своїх телекомунікаційних мереж. Вони повинні надавати на вимогу НКРЗ інформацію про умови взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж; своєчасно та в повному обсязі проводити розрахунки відповідно до умов договору між операторами, провайдерами телекомунікацій; не створювати перешкоди для взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж; вживати заходів для забезпечення сталої й якісної роботи взаємоз'єднаних телекомунікаційних мереж протягом доби, повідомляти один одного про пошкодження мережі телекомунікацій або виникнення інших обставин, що призвели або можуть призвести до зниження до неприпустимих значень показників якості телекомунікаційних послуг, тощо.

Укладення договору про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж здійснюється операторами телекомунікацій відповідно до зазначених вимог до договору про взаємоз'єднання, які встановлює НКРЗ. Укладання

зазначених договорів може відбуватися з ініціативи будь-якої сторони. Порядок укладення договору про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж відповідає загальному порядку укладення цивільно-правових договорів, встановленому гл. 53 ЦК України. Оператор телекомунікацій, який має намір укласти договір про взаємоз'єднання (замовник), направляє іншому оператору (постачальнику взаємоз'єднання) письмовий запит про надання згоди на взаємоз'єднання. У відповідь на запит про взаємоз'єднання постачальник взаємоз'єднання у строк, що не перевищує 20 календарних днів з дня отримання запиту, надає замовнику письмову пропозицію про взаємоз'єднання або обґрунтовану відмову у взаємоз'єднанні та повідомляє замовника про дату, час і місце проведення переговорів, якщо замовник взаємоз'єднання захоче скористатися правом на переговори. При цьому під час розгляду запиту постачальник протягом 5 календарних днів після його отримання може письмово звернутися до замовника за додатковою інформацією, яка має бути відправлена замовником на адресу постачальника протягом 5 календарних днів з дня надходження відповідного листа постачальника. Якщо протягом вказаного строку, замовник взаємоз'єднання не надіслав постачальнику необхідної додаткової інформації та/або листа з пропозицією про початок переговорів з постачальником, останній має право вважати поданий запит про взаємоз'єднання недійсним і протягом 5 календарних днів письмово повідомити про це замовника.

Оператор телекомунікацій, який отримав письмовий запит щодо підключення, має право обґрунтовано відмовити у взаємоз'єднанні з телекомунікаційною мережею іншого оператора за таких обставин:

- за наявності у постачальника документально підтвердженої інформації про порушення замовником взаємоз'єднання вимог Правил взаємоз'єднання;

- за відсутності у постачальника технічної можливості для здійснення взаємоз'єднання, якщо таке взаємоз'єднання не було раніше заявлене постачальником і постачальник не може запропонувати замовнику взаємоз'єднання в іншому можливому місці на тих самих умовах;

- у разі збитковості незаявленого взаємоз'єднання для постачальника, яка не може бути компенсована в процесі експлуатації взаємоз'єднання.

У разі отримання замовником обґрунтованої відмови у взаємоз'єднанні він, після

проведення відповідних переговорів з постачальником взаємоз'єднання, може передати спір до НКРЗ¹ або ініціювати укладання договору щодо розвитку телекомунікаційних мереж. Таким договором є двосторонній правочин між постачальником і замовником взаємоз'єднання, предметом якого є створення точок взаємоз'єднання й яким визначається сума та строк унесення коштів, що спрямовуються на фінансування створення точок взаємоз'єднання, а також строк, обов'язки та відповідальність постачальника щодо створення точок взаємоз'єднання. У цьому разі при взаємоз'єднанні мереж цих операторів телекомунікацій після виконання умов договору щодо розвитку телекомунікаційних мереж організаційні та технічні умови взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж операторів телекомунікацій і порядок взаємоз'єднання мереж виконуються з дотриманням вимог Правил взаємоз'єднання. Комерційні умови взаємоз'єднання при цьому вважаються виконаними. Оператор телекомунікацій, що займає монополіне (домінуюче) становище, не має права відмовити у взаємоз'єднанні з телекомунікаційною мережею іншого оператора в точках, які зазначені в каталозі пропозицій операторів телекомунікацій щодо взаємоз'єднання з їх телекомунікаційними мережами, крім випадків, коли телекомунікаційна мережа, що приєдналася, не відповідає Закону. Таким чином укладення договору про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж носить обов'язковий характер.

Заслужує на увагу практика Вищого господарського суду України, яка підтверджує обов'язковість договору про взаємоз'єднання (див. постанови Вищого господарського суду України від 12.02.2008 р. по справі № 2-14/3466-2007; від 25.03.2008 р. по справі № 2-14/3691-2007). Відповідно до ч. 3 ст. 179 Господарського кодексу України укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язком для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування. Наведена норма кореспондується з приписами статей 6 та 627 ЦК України.

¹У разі прийняття НКРЗ рішення, яке не задовольняє одну із сторін, заінтересована сторона має право звернутися до суду.

Із змісту ст. 5 Закону вбачається, що його дія поширюється на відносини суб'єктів ринку телекомунікацій щодо надання й отримання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування. Статтею 60 Закону передбачено, що при взаємоз'єднанні телекомунікаційних мереж, що здійснюється операторами або провайдером телекомунікацій, укладається відповідний договір.

Отримавши позитивне рішення про взаємоз'єднання від постачальника, замовник повинен протягом 5 календарних днів з дня отримання пропозиції розпочати переговори з постачальником щодо укладання договору про взаємоз'єднання. В іншому разі останній має право вважати поданий запит недійсним і протягом 5 календарних днів письмово повідомити замовника про відкликання. Договори про взаємоз'єднання та про надання послуг укладаються сторонами протягом 2 місяців з дня початку переговорів щодо взаємоз'єднання, якщо інший термін не встановлено за взаємною згодою сторін.

Сторони договору про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, які укладають договори, змінюють їх умови або припиняють дію, повинні повідомити про це НКРЗ протягом 30 календарних днів від дня підписання відповідних документів. Комісія щоквартально публікує у своєму офіційному бюлетені перелік договорів, укладених між операторами телекомунікацій щодо взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж.

Діяльність з надання телекомунікаційних послуг, що здійснюється за допомогою передавання сигналу користувачам (фізичним та юридичним особам), відбувається безпосередньо тим оператором телекомунікацій, який користується каналом зв'язку. З цього випливає, що можна вести мову про наявність двох безпосередньо взаємопов'язаних телекомунікаційних послуг, у зв'язку з

чим у даному випадку відсутній так званий перепродаж [2] послуги із сторони операторів телекомунікацій. У зв'язку з цим заслуговує на увагу питання про предмет договору. Згідно з Порядком взаєморозрахунків у точці взаємодії можуть надаватися такі послуги доступу до телекомунікаційних мереж операторів телекомунікацій: початок з'єднання, транзит з'єднання, транзит сполучення та завершення з'єднання. В цілому початок з'єднання, транзит з'єднання та завершення з'єднання й є предметом договору про надання телекомунікаційних послуг, які конкретизуються в договорі більш детально залежно від видів трафіку, що може пропускатися в точці взаємоз'єднання мереж, а саме: місцевий, міжміський, міжнародний. Також договір може містити умови про надання додаткових послуг доступу, а саме: доступ до супутникових мереж, завершення текстових повідомлень [3, с. 14].

Викладене дозволяє зробити **висновок** про те, що договір про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж є договором міжоператорського доступу, який сприяє якісному обслуговуванню споживачів телекомунікаційних послуг. Чітке та досконале встановлення механізмів регулювання порядку його укладання, визначення істотних умов, виконання та розірвання зменшують вірогідність виникнення конфліктів на практиці між операторами, що зумовлює порушення прав користувачів, стабільності функціонування телекомунікаційної мережі та ринку телекомунікацій в цілому.

Література

1. Ковтуец Е. Чтобы абонент стал доступнее // Юридическая практика. – 2007. – № 17.
2. Ульянов Н. В. Импорт услуг и их налогообложение // «Главбух». – 2007. – № 12. – С. 59–66.
3. Фурман Д. Правовые аспекты взаимосоединения // Юридическая практика. – 2007. – № 41.

